

סיפור לכבוד פסח, מסופר מפי יהודי מקאסרילוקה שסוחר בשיירי נייר ומעשן סיגריות דקיקות; נמסר בלשונו שלו ממש.

כל אחד נקרא אצלך מפוזר? הנה אצלנו, כלומר בקאסרילוקה, ישנו אחד, אתה שומע או לא, יהודי מפוזר, שלום-שכנא קוראים לו, אבל מכנים אותו, בדיוק בגלל הפיזור שלו, "שלום-שכנא סביבון" - אז זהו יצור מפוזר, כזה מלאך מטורטר, שהקב"ה ירחם וישמור! וויי-וויי, איזה מעשיות ואנקדוטות מספרים אצלנו על שלום-שכנא - חבילות, אני אומר לך, חבילות שלמות! חבל שאתה ממחר כל כך, ערב פסח עכשיו; אם לא, הייתי מוסר לך, פאני שלום עליכם, חומר, אתה שומע או לא, שהיה לך ממנו לכתוב ולכתוב. אם אתה רוצה, אני יכול לספר לך מעשה אחד שקרה עם שלום-שכנא בתקופת ערב-פסח; זהו סיפור עם כובע, ולא מעשה בדוי אלא סיפור אמין, אף על פי שהוא נראה כמו אנקדוטה¹ כך החל לספר לי יהודי סוחר מקאסרילוקה, שעוסק ב"אופרייסקו", כלומר בשיירי נייר, כשהוא מחליק את זקנו לעבר הצוואר ומעשן סיגריות קטנות ודקיקות, סיגרטה אחר סיגרטה.

אלא שאני חייב להודות, שהסיפור האמין שהיהודי הקאסרילוקאי הזה סיפר לי, יש לו, בכל זאת, מראית פנים של אנקדוטה; ומשום כך חכמתי הרבה בדעתי אם להביא אותו לפניכם. אלא ששבתי ושקלתי בדעתי: ליהודי סוחר מקאסרילוקה, שעוסק בשיירי נייר, אין שום שייכות לספרות ושום קשר שהוא עם ספרים. לכן, כשהוא אומר שהסיפור הוא מעשה שהיה, אפשר להאמין לו; והריני מוסר לכם את הסיפור הזה בלשונו שלו, מבלי שאוסיף מלה משל עצמי.

* * *

כשלעצמו אותו שלום-שכנא, כלומר זה שעליו אני מספר לך, ושמכנים אותו אצלנו בקאסרילוקה "שלום-שכנא סביבון", הוא יהודי סרסור, שמסתובב בין פריצים ומסרסר להם אחוזות! אחוזות!!

תאר לך שזה רק לתפארת המליצה. איכשהו לא שמענו על הרבה אחוזות ששלום-שכנא סרסר. אבל מה זה אומר? לא כלום. יהודי מתחכם לו סביב פריצים שיש להם אחוזות, מדבר תמיד על "חורות", "חלקות אחו מגודרות", "בוסתנים", "אדמת מזרע שחורה", "מכונות-דיש", "מכשירים חקלאיים", "יערות", "כרותות-עץ" וכיוצא באלה עניינים שיש להם שייכות לאחוזות.

עד שאלוהים שם עין לטובה על שלום-שכנא שלנו, אתה שומע או לא, - ובעצם הראשונה מאז שהוא נעשה לסרסור של אחוזות, הסרסור דווקא עלה בידו. הוא בפועל סרסר אחוזות! כלומר, את עבודת הסרסרות, תאר לעצמך, עשו אחרים; מפני שכאשר הגיעו הדברים לחלוקת הרח"ש² התברר מסתמא, שהכל-ולך העיקרי היה לא שלום-שכנא סביבון, אלא דראבקיין, יהודי סרסור של אחוזות מפלך מינסק, תחבילן גדול ומטיל אימה, הוא ושני האחים שלו, גם הם סרסורי אחוזות וגם הם תחבילנים. אז הרי נחיה, אתה שומע או לא, "ויצעקו": "הייתכן! יהודי מסתובב ומסתובב ובקושי לא נעשה מסובב, באים אנשים ומוציאים אותו לגמרי מהסיבוב!" בקיצור, אתה שומע או לא, שלום-שכנא לא שתק; ונהיו המולה, תביעות לדין תורה, צעקות שישפטו אנשים - בקושי התפשרו והתחלקו ביניהם - ברוך שפטרני!

לאחר שקיבל את מעט הפרוטות, עמד שלום-שכנא, אתה שומע או לא, ומסתמא שלח הביתה לאשה את החלק העיקרי - שיהיה לה במה לסתום את פיהם של הנושים מוכי השחין, קצת לגרש מן הבית את הקבצן, לתפור איזה דבר לילדים לכבוד החג, ולהכניס הביתה את הפסח, ובעצמו הרי גם הוא חתיכת בן אדם,

מתחשק לו לקנות משהו לעצמו ולחביא לכבוד החג איזה מתנות לאשה ולילדים, כפי שנוהגים אנשים. בינתיים הזמן לא עומד; יום עובר ועוד יום, ולפני שהשגחת הנה כבר הפסח בפתח. שלום-שכנא, אתה שומע או לא, עף למברקה ודופק הביתה מברק: "יָדוּ בִּזְפָרְקֵנוּ פֶּאָסקו דומוי"³; במשמע - הוא נוסע, ובלי שום תירוץ יגיע הביתה לחג; אלא שקל להגיד "יָדוּ" ועוד בתוספת "בִּזְפָרְקֵנוּ" בשעה שאין כאן לא "יָדוּ" ולא רגל. אדרבא, נסה במחילה, רק לשם הסקרנות, לתפוס נסיעה אלינו, כלומר לקאסרילוקה, ברכבת החדשה שעשו לנו טובה ושלחו עד אלינו. תטעם טעם גן עדן ותספר על כך לנכדך ולניניך! מפני שעד שאתה מגיע לזלודייבקה⁴ אתה יודע שאתה עדיין נוסע; אבל כשאתה מגיע לזלודייבקה, רק אז יש לך "פֶּרְסֶאדָקֶה"⁵, כלומר עליך להושיב את עצמך ברכבת החדשה, שעשו לנו טובה והוליכו אותה עד לקאסרילוקה. משמע. עליד להיעצר

איבער א הימל

א מעשה לכבוד פסח, דערציילט פון א כתרילעווקער ייד, וואס האנדלט מיט אבריעוקעס און רויכערט דינע פאפירעלעך, און איבערדערציילט טאקע מיט זיין לשון.

— אלץ הייסט בא אינד צעטראָנן? אָט איז בא אונדז אין כתרילעווקע, הייסט עס, פאראן, איר האַרנט צי ניין, א יוד א צעטראָנענער, שלום-שכנא הייסט ער, נאך רופן רופט מען אים, "שלום-שכנא דרייריד", טאקע איבער זיין צעטראָנענייט, — איז דאָס א צעטראָנענער בריאה, איז דאָס א צעטראָנענער מלאך, זאָל זיך דער אייבערשטער שומר ומרחם זיין! ווייזויי, וואָס מע דערציילט זיך אָן בא אונדז וועגן דעם שלום-שכנא מעשיות מיט אנעקדאטן — פעק, זאָג איר-אינד, נאָנצע פעק! אָן עבירה, וואָס איר כאַפּט זיך, ס'איז ערב פסח. וויטער וואָלט איר אינד, פאָניע שלום-עליכם, גענעבן שטאַף, איר האַרנט צי ניין, וואָלט איר געהאַט דער נאָך צו שרייבן און צו שרייבן. איין מעשה, אויב איר ווילט, קאָן איר אינד דערציילן, וואָס מיט דעם שלום-שכנא האָט זיך פאַרלאָפן ערב פסח; ס'איז א מעשה מיט א היכל, און נישט קיין אויסגעטראַכטע מעשה, נאָך אַז אמתע, א ראייעלע מעשה, כאַטש זען זעט זי אויס ווי אַן אנעקדאָט.

אזוי האָט אנגעהויבן א כתרילעווקער ייד א סוחר, וואָס האַנדלט מיט "אבריעוקעס" (שטיקלעך פאַפיר), גלעט זיך דאָס בערל אַרונטער, אין האַלדז אַריין, און רייכערט דינע פאַפירעלעך, א פאַפירעל נאָך א פאַפירעל.

איד מוז מודה זיין אָבער, אַז די ראייעלע מעשה, וואָס דער דאָזיקער כתרילעווקער ייד האָט מיר דערציילט, כאַפּט טאָקע דעם אַפּבליק פון אַן אנעקדאָט, און איר האָב מיר דעריבער לאָנג געשלאָגן מיט דער דעת, צי איר זאָל זי אינד איבערנעבן, צי ניין? נאָך צוריק האָב איר מיר באַ-

טראַכט: א כתרילעווקער ייד א סוחר, וואָס האַנדלט מיט אבריעוקעס, איז נישט שוין צו ליטעראַטור און געהער זיך כלל נישט אַז מיט קיין ספרים, לכן, אַז ער זאָגט ס'איז ראייעל, איז ער באַגלייבט; און איר גיב אינד איבער די דאָזיקע מעשה מיט זיין לשון נופא, נישט צונעלייגט מינים א וואָרט אַפּילו.

* * *

— אַלויין איז ער, אָט דער שלום-שכנא הייסט עס, וואָס איר דער-צייל אינד, אַז מע רופט אים באַ אונדז אין כתרילעווקע, "שלום-שכנא דריי זיך", א יוד א מעקלער, איר האַרנט צי ניין, וואָס דרייט זיך אַרום פריצים, מעקלערט זיי אימעניעס! אימעניעס! מאַלט אינד, עס רעדט זיך נאָך אזוי אימעניעס. קיין סך אימעניעס האָט מען עפעס נישט געהאַרנט, אַז שלום-שכנא זאָל אויסמעקלערן. וואָס איז שוין? גאָרנישט, א יוד רייכט זיך אַרום פריצים, וואָס האָבן אימעניעס, רעדט ער אַלעמאַל פון "פאַלוואַרעקס", פון "לעוואַדעס", "בורינקעס", טשאַרנאָיאַס", "דעש-מאַשינען", "רעמאַנענטן", "וועלדער", "געהילץ", און נאָך אַזעלכע זאַכן, וואָס האָבן א שייכות צו אימעניעס.

האָט זיך נאָט אַרומגעקומט אַף אונדזער שלום-שכנא, איר האַרנט צי ניין, — דאָס ערשטע מאָל זינט ער איז א מעקלער פון אימעניעס, ס'איז אים אַפּגעראָטן, ער האָט אויסגעמעקלערט א אימעניע! דאָס הייסט, אויסמעקלערן, מאַלט אינד, האָבן אויסגעמעקלערט אַנדערע; וואָרעס אַז ס'איז געקומען צום טיילן זיך מיטן רח"ש, לאָזט זיך אויס מסתמא, אַז דער גאַנצער דרייער איז דאָ געווען נישט שלום-שכנא דריי זיך, נאָך דראַב-קיין, א יוד א מעקלער פון אימעניעס פון מינסקער גובערניע, א גרויסער, א מוראדיקער דרייער, ער מיט זיינע צוויי ברידער, אויך מעקלערס פון אימעניעס און אויך דרייערס. איז דאָך געוואָרן, איז האַרנט צי ניין א ויצעקו: "סטייטש, א יוד דרייט און דרייט, קוים אויסנעדרייט, קומט מע צו ניין און מע מאַכט אים פאַר אויס דרייער!" הקיצור, שלום-שכנא, איר האַרנט צי ניין, שוויינט נישט. און עס האָט זיך אַנגעהויבן א טומל, א לאַדעניש, א דיין-תורה, זיך פאַרלאָזט אַף מענטשן, — קוים אויסנע-גלייכט און איינגעטיילט זיך — ברוך שפּטרני!

באַקומען די עטלעכע גראַשנס, האָט אונדזער שלום-שכנא, איר האַרנט צי ניין, אַונטגעשטאָם אַהיים דעם ווייב די גרעסטע העלפט מסתמא — זי

זאָל זיך אַביסל אַרומצאָלן די פאַרעס, אַביסל אַרויסטרייבן דעם קבצן, אַרומנייען אַף יום-טוב די קינדער, אַריינפירן דעם פסח, און אַלויין איז מען-דאָך עפעס אויך א שטיקל מענטש, ווילט זיך עפעס קויפן פאַר זיך און ברענגען אַף יום-טוב א מתנה דעם ווייב, די קינדער, ווי דער שטייגער פון דער וועלט. דערווייל די צייט שטייט נישט, א טאָג און א טאָג, אַמאָם, אַקערשט ווי מע זעט נישט, איז פסח, פליט שלום-שכנא אַוועק, איר האַרנט צי ניין, אַפּן טעלעגראַף און קלאַפּט אַוועק אַהיים א דעפּעש: "יערד בעזפרעמענגא פאַסקו דאָמאָי." — ער פאַרט, הייסט עס, און וועט נאָך אַז א שום תירוץ זיין אַף יום-טוב אַהיים. נאָך ס'איז גרינג צו זאָגן "יערד", און נאָך "בעזפרעמענגא" דערצו, אַז סע "יערעט" זיך. פרווונט אַקאַרשט, זייט מוחל, געבן א פאַר-ארויס אַף א ציקאָוועס צו אונדז, קיין כתרילעווקע הייסט עס, מיט דער נייער באַן, וואָס מע האָט אונדז א טובה געטאָן און צוגעפירט, וועט איר פילן א טעם גו-יערד! איר וועט זיך שוין פאַרזאָגן קינדס-קינדער! וואָרעס ביז איר קומט אַן קיין זאָל-דעווקע, ווייסט איר נאָך, אַז איר פאַרט, און אַז איר קומט קיין זאָלדעווקע. האָט איר א "פערעסאָדקע", דאָס הייסט, איר דאַרפט זיך איבערזעצן אַף דער נייער באַן, וואָס מע האָט אונדז א טובה געטאָן און צוגעפירט קיין

כתרילעוועקע, באדארפט איר קורם בלייבן שטיין אף עטלעכע שעה לויט דער "ראספאסאניע", אויב מע פארשפּעטיקט נישט, און ווען? אקוראט נאך האלבע נאכט, ווען ס'איז נאט מלאסנע אפן הארצן און עס ווילט זיך נאט שלאפן, און ס'איז נישטא אפילו ווי דעם קאפ צוצושפארן — נישט אומזיסט זאגן אונדזערע כתרילעוועקער חכמים און פארטייטשן, ווי אייער טביה טייטשט: „טוב שם משמ! טוב — סוואמי דאברע, א בעז וואס לומשע". דער פשט איז: אז א דער באז איז געווען א סך בעסער ווי מיט דער באז.

בקיצור, געקומען מיטן כשעמאדאנדל קיין זלאדיעוועקע, האט אונדזער שלום-שכנא, איר הארכט צי ניין, וואס איז שוין פריער צוויי נעכט נישט געשלאפן, זיך צונעגרייט לינדן חבט-הקבר, דאס הייסט, אפוארמן א נאכט — וואס זאל מען טאן? — און גענומען זוכן אן ארט אף צוצוועצן זיך. ווער? וואס? — נישטא! אנגערויכערט, אנגעשפיגן, פינצטער, חושך. איין שטיקל ארט האט ער קוים געפונען אף א באנק דעם קאפ אנצור שפארן, אבער טאקע מער נישט ווי דעם קאפ אנצושפארן, ווארעם כמעט

די גאנצע באנק האט פארנומען עפעס א פרייז א „קנעפל", וואס האט זיך צעלייגט גאנץ ברייטלעך און פאפט. ווער דאס קנעפל איז, פון וואנען און ווהיין ער פארט — דאס ווייס ער נישט, שלום-שכנא הייסט עס, נאך זען זעט ער, אז דאס באדארף זיין א גרויס קנעפל. אבער נאך א גרויס קנעפל! נאכן היטל האט ער ארויסגעזען. א „וואיענע" היטל מיט א רויטן אקא- לעשאס און מיט א קאקארדע. „אפער" איז דאס א „וואיענער", און אפשר א „פאליצייסקער" — ווער קאן עס וויסן? געוויס איז ער געקומען צו פארן מיט א גלאס, אפגעגעסן און אנגעזשליאקעט, זיך צעלייגט ווי באס מאטן אין וויינגארטן און פאפט! „צו זיין א גוי און נאך א קנעפל דערצו איז, אפנים, טאקע נאך נישט שלעכט?" — אזוי טראכט ער זיך, שלום- שכנא הייסט עס, און שלאגט זיך מיט דער דעה: צי זאל ער זיך זעצן אט דא, נעבן דאזיקן קנעפל, צי זאל ער זיך בעסער האלטן פון דערווייטן? א קשיא אף א מעשה, היינטיקע צייטן — מי יודע, וואס פאר א קנעפל, וואס פאר אן ארון בפקד דאס איז? גוט, ווען ס'איז נאך א פריסטאוו. וואס וועט אבער זיין, אז דאס איז א איספראוויק? אדער א זעמסקי נא- משאלניק? אדער נאך א העכערער פרייז? אדער אפשר איז דאס נאך פורישקעוויטש, ימח שמו וזכרו מלהזכירו? ... לאז ער שוין איבערגיין אף אנדערע הענט! — און עס ווערט אים אזש קאלט, שלום-שכנא הייסט עס, פון אזא געדאנק ... נאך צוריק אבער מוט ער זיך א קלער, איר הארכט צי ניין: ווער מיר קנעפל? וואס מיר פורישקעוויטש? צאלט ער דען נישט פאר זיין בילעט גלייך מיט פורישקעוויטש? צי איז דאס טאקע א יושר, אז דאס גאנצע ביסל עולם הוה זאל אריינפאלן צו איינעם, און דעם אנדערן גארנישט? ... יענער פאפט אזוי געשמאק, פארוואס זאל ער זיך נישט צושפארן כאטש אף א וויילע? מען איז דאך נישט מער ווי א מענטש, צוויי נעכט נישט געשלאפן! נעמט ער, שלום-שכנא הייסט עס, און זעצט זיך אוועק אף איין עק באנק און שפארט אן דעם קאפ, נישט אף צו שלאפן, חלילה, נאך גלאס אזוי, כאפן א דרעמל, ערמאנט ער זיך אבער, אז ער פארט אף פסח אהיים, און מארגן איז שוין ערב פסח, טאמער חלילה, ווערט ער טאקע אנטשלאפן און פארשפּעטיקט דעם פאיער? ... איז מען דאך אבער א יוד, איר הארכט צי ניין, פאלט ער אף אן עצה, שלום-שכנא הייסט עס, און זוכט אויס דעם סטאראזש פון סטאנציע, א באקאנטער גוי, יארעמע הייסט ער, און מאכט אפ מיט אים אזא געשעפט:

חיות אזוי ווי ער, שלום-שכנא הייסט עס, וועט זיך צושפארן אביסל אזי דא אף אן עק באנק, ווי דער ארון ליגט, און חיות אזוי ווי ער, שלום-שכנא הייסט עס, שוין די דריטע נאכט, אז ער האט קיין אויג נישט צוגעמאכט, האט ער מורא, ער זאל, חלילה וחס, נישט פארשפּעטיקט דעם פאיער, על כן זאל ער, יארעמע הייסט עס, למען השם, טאמער שלאפט ער, אים אויפוועקן, שלום-שכנא הייסט עס, ווארעם מארגן אף דער נאכט האבן מיר יום-טוב, פסח — „פאסקא", גיט ער אים צו פארשטיין אף גויעש און רוקט אים אריין אין יד אריין, און זאגט צו אים נאכאמאל: „פאסקא, יארעמע, טשי מי פאנימאיעש, גויעשער קאפ, נאשא פאסקא!" — נעמט דער גוי צי מסתמא, איר הארכט צי ניין, די מטבע, ליגט אריין אין קעשענע און זאגט אים צו, אז ער מען זיין רויק, וויבאלד נאך ס'וועט זיין א פאוויעסטקע אפן פאיער, אזוי וועקט ער אים אויף. און ער נעמט, שלום-שכנא הייסט עס, און זעצט זיך צו פריער מיט א זינט, דערנאך אינגאנצן; דאס טשע- מאדאנדל, מע זאל עס נישט אוועקלעקענען, מאסטעט ער איין נעבן זיך, און אליין מאסטעט ער זיך אויך איין, וואס ווייטער אלץ בעסער און העכער, מאכט צו א האלץ אויג, מיט דער דעה, געוויינטלעך, ער זאל נאך כאפן א דרעמל, נישט מער. דערנאך בייגט ער אונטער איין פוס, נאך א פוס, — און איז אט אזוי פאווואלינקע אנטשלאפן געווארן, אבער ווי אזוי, מיינט איר, אנטשלאפן געווארן? ראיעל! ווי גאט האט געבאטן: דעם קאפ פארווארפן, דאס היטל האט זיך אראפגערוקט פון קאפ אף דער ערד, און מיין שלום-שכנא, איר הארכט צי ניין, כראפעט אף וואס די וועלט שטייט — א לעבעדיקער מענטש, צוויי נעכט נישט געשלאפן, וואס פאר א וונדער?

לכמה שעות על פי ה"רוספאסנייה", אם אין איחור ברכבות, ומתי כל זה קורה? בדיוק אחרי חצות הלילה, כשכבר חלב שלך בחלשות ומאוד מאוד מתחשק לך לישון, ואין אפילו היכן לשים את הראש — לא במקרה אומרים חכמי קאסירלווקה ומפרשים, כפי שמפרש טביה שלך: "טוב שם משמך טוב — סוואמי דוברא א גו וואס לוצ'יה". הפשט הוא: ש ב ל י הרכבת היה הרבה יותר טוב מאשר עם הרכבת.

בקיצור, כשהגיע עם המזוודות לזולדייבקה, כלומר שלום-שכנא, אתה שומע או לא, לאחר שכבר עברו עליו שני לילות בלי שינה, אז הוא הכין את עצמו לחיבוט הקבר, כלומר, לשהיית הלילה — מה אפשר לעשות? — והתחיל לחפש לו מקום ישיבה. מי? מה? אין! בכל מקום צחנת עשן ומרקקה, חושך ואפלה. בקושי נמצא לו בדל ספסל להשעין עליו את הראש, אבל ממש לא יותר מאשר להשעין עליו את הראש; מפני שכמעט את כל הספסל תפס לו איזה פריץ עם "כפתור", שהשתרע לו בהרחבה וישן בכל הכלים. מי הוא הכפתור, מאין ולאן הוא נוסע — את זה הוא, כלומר שלום-שכנא, לא יודע. אלא שלראות הוא רואה שזה צריך להיות כפתור גדול, ממש גדול שבגדולים; על פי הכובע הוא רואה את זה, כובע "צבאי" עם סרט אדום ועם קוקארדה? "אולי הוא "צבאי" ואולי הוא "משטרה" — מי יכול לדעת! והוא בוודאי הגיע במרכבה עם פעמון, זלל, סבא והשתטח לו כמו בכרם אביו והריחו ישן לתיאבון! "להיות גוי ובתוספת לכך גם כפתור, זה כנראה בכלל לא גרוע?" — כך הוא חושב לו, כלומר שלום-שכנא, והוא חוכך בדעתו האם טוב לו שישב כאן, סמוך לכפתור הזה, או אולי מוטב לו שישמור מרחק? לך דע בזמנים שלנו — מי יודע איזה מין כפתור, איזה מין "אדון בפקד" ¹⁰ הוא זה? עוד טוב אם הוא רק פריסטאב ¹¹. אבל מה יהיה אם הוא איספראוויק ¹² או נאציאלניק ¹³ כלל ארציו או אולי איזה פריץ ממעלה גבוהה עוד יותר? ואולי זה בכלל פורישקביץ ¹⁴, ימח שמו וזכרו וחס מלהזכירו! מוטב שייפול כבר לידיים אחרות! ... ומחשבה כזו מעבירה בו, כלומר בשלום-שכנא, ממש צמרמורת... אלא שפורישקביץ? הוא לא משלם עבור הכרטיס ממש אותו מחיר כפתור? מי לו פורישקביץ? האם זה צודק שכל מעט העולם הזה יפול בחלקו של שמשלם פורישקביץ? האם זה צודק שכל מעט העולם הזה יפול בחלקו של האחד, ולאחר לא יישאר כלום? ... ההוא ישן לו בחשק גדול כל כך, מדוע שגם הוא לא ישתטח לו, לפחות לשעה קלה? הרי הוא לא יותר מבן אדם! שני לילות בלי שינה! אז הוא עומד לו, כלומר שלום-שכנא, ומתיישב לו על קצה הספסל, ומשעין את הראש, לא כדי לישון חלילה, אלא סתם כך לחטוף נמנום. אלא שאז הוא נזכר שהוא נוסע הביתה לפסח ומחר כבר ערב פסח, ומה יהיה אם הוא, חלילה, יירדם באמת ויחמיץ את הרכבת? ... אבל הרי הוא יהודי, אתה שומע או לא, אז מסתמא הוא, כלומר שלום-שכנא, נופל על איזו תוכנית; והוא מחפש ומוצא את שומר התחנה, גוי מכה, יארקמה קוראים לו, ועושה איתו מין עיסקה שכזאת: חיות שהוא, כלומר שלום-שכנא, ישתרע לו קצת כאן על קצה הספסל, במקום שבו שוכב האדון, וחיות שהוא, כלומר שלום-שכנא, כבר לילה שלישי לא עצם עין, והוא חושש שלא יאחר, חלילה, את הרכבת, על כן יארקמה, למען השם, יעיר אותו, כלומר את שלום-שכנא, במקרה שירדם, מפני שמחר בערב יש לנו חג, פסח — "פאסקא" ¹⁵. כך הוא מסביר לו בלשון גויית, תוקע לו משהו לתוך היד ואומר לו פעם נוספת: "פאסקא, יארקמה, צי טי פונימאיעש, ראש של גוי, נאשא פאסקא" ¹⁶.

— והגוי מסתמא מקבל את המטבע, אתה שומע או לא, מטמין אותה בכיס ומבטיח לו שהוא יכול להיות רגוע, כשרק תהיה פוויקטקה ¹⁷ שהרכבת מגיעה, מיידי הוא מעיר אותו... והולך, כלומר שלום-שכנא, ויושב לו קודם על הקצה ואחר כך על כל התושבת. את המזוודות הוא משעין עליו כדי שלא יגנבו אותה, והוא עצמו אוסף את עצמו אל תוך עצמו, ויותר ויותר בהרוחה ובהגבהה, עוצם חציו, עין, בהנחה, כמובן, שהוא רק יחטוף נמנום, לא יותר. אחר כך הוא מכופף תחתיו רגל אחת ועוד רגל — וכך לאט-לאט הוא נרדם לו, אבל איך אתה סבור נרדם? כמו בול עץ, כפי שציווה אלוהים! הראש שמוט, הכובע מוזז מן הראש ונופל אל הרצפה, ושלום-שכנא שלי, אתה שומע או לא, נותר בקול תרועה — בסך הכל בן אדם חי, שני לילות בלי שינה, מה יש כאן להתפלל?

משנרדם - כך הוא עצמו, כלומר שלום-שכנא, מספר - נחלם לו חלום משונה, תסבוכת שלמה, שהוא נוסע, אתה שומע או לא, הביתה, באמת לחג הפסח, אלא מה? לא ברכבת הוא נוסע אלא בעגלת איכרים, עם איזה מכר ערל, איוואן זלודי¹⁸ קוראים לערל הזה; הסוסים זוחלים, בקושי הם מזיזים את הרגליים, ושלום-שכנא בצרה גדולה! הוא טורק לערל בכתף מאחור: "שוב טובי חווארובה, איוואן סקדצה¹⁹, איך שאתה זוחל! שכת, איוואן זלודי, שהפסח כבר כאן, פאסקא נאשא יבריקסקא²⁰" - פעם-פעמיים-ושלוש, והערל, מסתבר, שותק כמו קיר. אלא שלאחר מכן הוא מצליף בסוסים, ודווקא בכל החשק, אתה שומע או לא, והסוסונים נותנים סחיבה, כמו שדים, בעלייה בהר, בירידה מן ההר - פי-פא-פו! עד ששלום-שכנא איבד את הכובע; עוד מעט - וכל עצמותיו תתפורנה. "איוואן סקדצה, דרוי קוני²¹ - כלומר, עצור סוסיד - זועק שלום שכנא ולופת את הראש בשתי ידיים ומקונן על כך שאיבד את הכובע. איך הוא יכול להיכנס העירה בלי כובע! אבל צעק היום, צעק מחר - הערל מאיץ בסוסונים, והסוסונים מושכים. אלא שפתאום - טפרררר! - נשארו עומדים, ודווקא באמצע השדה, אתה שומע או לא, נשארו עומדים. מה קרה? שום דבר. "תתעורר", אומר לו הערל - "תתעורר, כבר זמן לקום!" איזה זמן? מה זמן? שלום-שכנא לא מבין, מתרומם, משפשף את העיניים ורוצה להתחיל לרוץ, אלא שהוא מרגיש שהוא בלי כובע. משמע שהחלום כלל לא היה חלום; אם כך כיצד הוא הגיע לכאן? אלא שכל זה לא נמשך זמן רב. שלום-שכנא, אתה שומע או לא, התעשת, הכיר שהערל כלל איננו איוואן זלודי אלא הוא יארמה, שומר התחנה, נזכר שהוא בזלודייבקה, בתחנת הרכבת, ושהוא נוסע הביתה לפסח, ושעליו לרוץ מהר לקופה לקנות כרטיס; אלא מה? אין כובע. המזוודות ישנה, והכובע איננו! איפה יכול להיות הכובע? הוא מגשש סביבו בידים, מגשש ומגשש ונתקל בכובע, לא כובע שלו! - מי? מה? - הכובע של האדון בפקדך עם הסרט האדום והקוקארדה, אתה שומע או לא, והוא אף ישר לקופה, כלומר כדי לקנות כרטיס. וליד הקופה דוחק, ראש בראש! אז הוא חושש, כלומר

שלום-שכנא, שמא חלילה יימכרו כל הכרטיסים, והריהו נדחק עם המזוודות שלו, משחיל את עצמו דרך הקהל. ראו סרט אדום וקוקארדה - מייד פינו לו דרך: "וואס קודה, וואשה בלאגורודייה?"²² שואל אותו הקופאי. שלום שכנא מתפלל: איזה מין בלאגורודייה על ראשו לפתע פתאום! והדבר גם חורה לו במקצת: מדוע שגוי יתלוצץ על חשבון יהודי? אומר לו, כלומר שלום-שכנא, לקופאי, שלקאסרילווקה, אלא שהקופאי מוסיף ושואל, ומביט בשעת מעשה ישר בסרט האדום ובקוקארדה, "באיזו מחלקה, וואשה בלאגורודייה?" וזה, כמובן, חורה עוד יותר, והוא, שלום-שכנא, רוצה לתת לקופאי שטיפה, אבל כזאת כמו שצריך, שלא יהיה לו לגוי טבע ללעוג ליהודי, אלא שהוא נמלך בדעתו: "היהודי בגלות, אתה שומע או לא, מילא, אני על שלי מוותר!" והוא מצווה לתת לו כרטיס למחלקה השלישית. הקופאי מתפלל ושואל פעם נוספת: לאיזו מחלקה? ואז כבר נכנס שלום-שכנא לכעס אמיתי, הוא נותן לו ברחל בתו הקטינה: שלישית! הקופאי אומר לעצמו: שלישית, שיהיה שלישית!...

בקיצור, הכרטיס כבר בידו, הוא, כלומר שלום-שכנא, חוטף את המזוודות ורץ כל עוד רוחו בו בלב העיסה הסמיכה - יהודים ולהבדיל גויים - מחפש את קרון המחלקה השלישית. הציבור רואה סרט אדום וקוקארדה והריהו נמס מלפניו בהדרת כבוד, מפנים דרך לאדון. שלום-שכנא אפילו מתפלל על כך. אבל הוא מתקדם ונתקל בקונדוקטור שיוצא מן הקרון ובידו פנס: "זידיס קרטי קלאס?"²³ שואל אותו שלום-שכנא וכבר הוא דוחק רגל פנימה ודוחף את המזוודה מלפנים. "זידיס, וואשה בלאגורודייה?"²⁴ אבל מלא על גדותיו, סיכה לא תחדיר! והקונדוקטור מוציא את המזוודה מידי שלום-שכנא, אתה שומע או לא, ואומר לו: "בואו אתי, וואשה בלאגורודייה, אני אמצא לכם מקום." "מה הפרענות הזו? הוא, כלומר שלום-שכנא, חושב לבו - וואשה בלאגורודייה ועוד פעם וואשה בלאגורודייה!" אלא שהראש שלו צמוד למזוודות. הוא פוחד שמרוב וואשה בלאגורודייה, הוא, בינתיים, יישאר בלי מזוודות, אתה שומע או לא. והוא רץ אחרי הקונדוקטור עם הפנס, והקונדוקטור עם הפנס מוביל אותו לתוך קרון המחלקה השנייה; אלא שגם קרון המחלקה השנייה דחוס לגמרי, ראש על ראש, סיכה לא תחדיר; "אז אנחנו הולכים הלאה, וואשה בלאגורודייה!" אומר

אנטשלפאן נעווארן - אזוי דערציילט ער אליין, שלום-שכנא הייסט עס, - חלומט זיר אים א מאדנער חלום, א נאנץ פארפלאנטעניש: אי ער פארט, איר הארכט צי ניין, אהיים טאקע אף פסח, נאר וואס דען? נישט מיט דער באז, מיט א נוישער פור פארט ער, מיט א באקאנטן ערל, איוואן זלודי רופט מען דעם ערל; די פערדלעד שלעפן זיך, קוים-קוים וואס ווי פלאנטען די פיס. שלום-שכנא איז אין איינע צרות, טארעט דעם ערל פון הינטן אין פליצע: "שאב טובי כוואראבע, איוואן סערדצע, ווי דו שלעפסט זיך! האסט פארעסן, איוואן זלודי, אז אס-אס האבן מיר פסח, פאסקא נאשא יעורדיסקא?" איין פאל און צוויי פאל און דריי פאל.

דער ערל, פארשטייט זיך, האט געשוויגן-געשוויגן, דערנאך אז ער פוט נישט א שטייט די פערדלעד, אבער געשמאק, איר הארכט צי ניין, און די פערדלעד פלען א טראג דעם וואגן, ווי די רוחות, בארג-אראפ, בארג-ארויף, פישא-פאן! שלום-שכנא האט אויף דאס היטל פארלוירן; נאך א מינוט - און ער זוערט צעשאפן. "איוואן סערדצע, דערושי קאני!" - האלט די פערד, הייסט עס, - שרייט שלום-שכנא צום ערל און כאפט זיך מיט ביידע הענט באם קאפ און קלאגט זיך, אז ער האט פארלוירן דאס היטל. ווי קאן ער אריינפארן אין שטאט אז א היטל? נאר שריי הינט, שריי טארגן, - דער ערל טרייבט די פערדלעד, און די פערדלעד טראגן. נאך פליצעס - טפרררר! - מען איז שטיין געבליבן, און דווקא אין מיטן פערל, איר הארכט צי ניין, איז מען שטיין געבליבן. וואס איז געשען? גארנישט. "שטיי אויף - זאגט צו אים דער ערל - שטיי אויף, שוין צייט." וואס צייט? ווער צייט? פארשטייט נישט שלום-שכנא, כאפט ער זיך אויף, רייבט זיך די אויגן און וויל זיך לאזן גיין, פילט ער אבער, אז ער איז אן א היטל. די משמעות, אז דער חלום איז נישט קיין חלום; ווייזשע קומט ער אהער? עס איז האט אבער לאנג נישט געדויערט, שלום-שכנא, איר הארכט צי ניין, איז געקומען צו זיך, דערקענט דעם ערל, אז ס'איז גארנישט איוואן זלודי, ס'איז נאר יארעמע דער סטארואז! דער-פאנט ער זיך, אז ער איז אין זלודיעווקע אף דער סטאנציע, און א: ער פארט אף פסח אהיים, און אז ער דארף נאך לויפן צו דער קאסע נאך א בילעט, נאר וואס דען? נישטא קיין היטל. דאס טשעמאדאנדל איז דא, און דאס היטל נישט! ווי קאן זיין דאס היטל? ער שארט ארום זיך מיט די הענט, שארט און שארט און טאפט אן א היטל, נישט זיין היטל - ווער? וואס? - דעם ארון בפחדים היטל מיטן רויטן אקאלעשאק און מיט דער קאקארדע, איר הארכט צי ניין, און פאשאל גלייך צו דער קאסע, נאך א בילעט הייסט עס. און בא דער קאסע איז אז ענגשאפט, קאפ אף קאפ! האט ער מורא, שלום-שכנא הייסט עס, טאמער, חליה, קויפט מען אויס אלע בילעטן, שטופט ער זיך מיטן טשעמאדאנדל צווישן עולם, דערזען א רויטן אקאלעשאק מיט א קאקארדע, טרעט מען אים אפ דעם וועג. "וואס קאדא, וואשע בלאגארדיע?" - פרעגט בא אים דער קאסיר, חרושט זיך שלום-שכנא: וואס פאר א בלאגארדיע אינמיטן דרינען? און אביסל פארדריסט עס אים: למאי זאל א גוי לאכן פון א יידן? זאגט ער אים,

שלום-שכנא צום קאסיר, הייסט עס, אז קיין כתרילעווקע. פרעגט אים איבער דער קאסיר נאכאמאל און קוקט אים גלייך אפן אקאלעשאק און אף דער קאקארדע: "וואסער קלאס, וואשע בלאגארדיע?" פארדריסט עס אים נאך מער, געוויינטלעך, און עס ווילט זיך אים אפבאדן דעם קאסיר, אבער טאקע ראייעל, ווי עס געהער צו זיין, א גוי זאל נישט האבן קיין טבע אפצולאכן פון א יידן. נאך צוריק איז ער זיך מיישב: "א ייד איז אין גלות, איר הארכט צי ניין, לאז מינעס איבערגיין!" און ער הייסט זיך געבן א בילעט דריטע קלאס. חרושט זיך דער קאסיר און פרעגט אים איבער נאכאמאל, וועלכע קלאס? ווערט שוין מסתמא שלום-שכנא רעכט אין כעס און זאגט אים ברחל בתד הקטנה: דריטע! איז זיך מיישב דער קאסיר: דריטע, איז דריטע...

הקיצור, באקומען דעם בילעט, כאפט ער, שלום-שכנא הייסט עס, דאס טשעמאדאנדל און לאזט זיך הענרום-פענרום אין דער סאמע הושמשש, יידן און, להבדיל, גוים, זוכט דעם וואגאן דריטע קלאס. דער עולם, דער זען אז אקאלעשאק מיט א קאקארדע, צענייט זיך מסתמא מיט דרד-ארץ, מאכט דעם אדון א וועג. שלום-שכנא וווגדערט זיך אפילו, נאך ער גייט ווייטער און באגעגנט פון וואגאן ארויס א קאנדוקטאר מיט א לאנטערן: "זידיס טרעמי קלאס?" - פרעגט אים שלום-שכנא און שמעלט שוין אוועק א פוס, שטופט דעם טשעמאדאן אף צופריער. "זידיס, וואשע בלאגארדיע!" - ענטפערט אים דער קאנדוקטאר און לאזט אים נישט ניין ווייטער. - "ס'איז אגנעפאקט, זאגט ער אים, וואשע בלאגארדיע, פול ווי אן אויג, א נאדל נישט דורכצווארפן!" און ער נעמט אוועק בא שלום-שכנא דאס טשעמאדאנדל, איר הארכט צי ניין, און זאגט צו אים: "קומט מיט מיר, וואשע בלאגארדיע, וועל איך אייך געבן אן ארט." "וואס פאר א שלאק? - טראכט ער זיך, שלום-שכנא, הייסט עס. - וואשע בלאגארדיע און וואשע בלאגארדיע!" און זיין קאפ ליגט אים נאך אין טשעמאדאנדל, ער האט מורא, אז פון דעם "וואשע בלאגארדיע" זאל ער דערווייל נישט בלייבן, איר הארכט צי ניין, אן א טשעמאדאנדל; און ער לויפט נאך נאכן קאנדוקטאר מיטן לאנטערן, און דער קאנדוקטאר מיטן לאנטערן פירט אים אריין אין וואגאן צווייטע קלאס, נאך דער וואגאן צווייטע קלאס איז אויך פול געפאקט, קאפ אף קאפ, א נאדל נישט דורכצווארפן. "גייען מיר ווייטער, וואשע בלאגארדיע" - מאכט

לו הקונדוקטור, חוטף פעם נוספת את המזוודות, ממשיך ללכת ושלוש-שכנא - אחרי. "לאן הוא סותב אותי?" מהרהר לו שלום-שכנא, שובר לעצמו את הראש, מנסה לפצח את הוואשה בלאהורודייה, ותוך כך לא גורע עין מהמזוודות; היא חשובה יותר. הנה הם כבר מגיעים לקרון המחלקה הראשונה. כאן מניח הקונדוקטור את המזוודות, מתמתח בהצדעה, קד קידה לעבר שלום-שכנא; שלום-שכנא מחזיר לו קידה ונשאר, כלומר שלום-שכנא נשאר, לבדו. נשאר לבדו, יחיד בכל הקרון, מתחיל שלום-שכנא להתבונן סביבו, אתה שומע או לא, לראות איפה הוא בעולם. הוא לא מבין על מה זה לפתע פתאום כל הכבוד הזה: קרון המחלקה הראשונה... הצדעה... וואשה בלאהורודייה... הייתכן שזה בגלל העסק שהצליח לו, האחוזה שסירסר? מילא, אם חולקי הכבוד היו משלנו, כלומר יהודים, עוד אפשר היה איכשהו להבין! אבל גויים! הקופאי! הקונדוקטור! האם כל זה לא חלוש...? ושלום-שכנא, אתה שומע או לא, מחכה את המצא וזורק תוך כדי הליכה מבט אל הראי - וכמעט שלא פרח נשמתו! הוא ראה שם, אתה שומע או לא, את האדון בפוקד! הוא ולא אחר! מה שחלמתי בלילה הזה ובלילה ההוא ובכל לילות השנה שיבוא על הראש ועל הידיים והרגליים של היארמה. למה שערל מסוגל! אמרו לו עשרים פעם, וגם שילמו לו בשביל כך, שיעיר לרכבת אותי, את שלום-שכנא! אז מה הוא עושה, שהכולירה תתיישב לו על כל הפנים! הוא הולך ומעיר את האדון בפוקד, ומשאיר את שלום-שכנא רובץ על הספסל. יללה על ראשך, שלום-שכנא, השנה אתה כבר תערוך את הסדר בזולדייבקה ולא בבית...? ובלי לחשוב הרבה הוא חוטף, כלומר שלום-שכנא, את המזוודות, אתה שומע או לא, ו-קפוף! החוצה מן הקרון אל תחת הרכבת ישר לספסל שעליו שוכב שלום-שכנא, כדי להעיר אותו, את שלום-שכנא, מפני שדווקא כשלא חושבים על זה הקטר יכול חלילה להשמיע צפצוף ולצפצף על שלום-שכנא ועל הפסח שלו! וכך הווה. רק קפץ שלום-שכנא מן הקרון החוצה, בו ברגע נשמעה, אתה שומע או לא, הצפירה, והלך משה מרדכי - שלום על הרכבת עם הקפטה!

מתחשק לך לדעת מה קרה אחר כך? - כך סיים היהודי מקאסרילוקה שסותר בשיירי נייר את סיפור המעשה שלו בחיך ועישן לו סיגרטה חדשה, דקה כמו קנה-קש. - מה שקרה אחר כך זה כבר לא חשוב. העיקר הוא ששלום-שכנא סביבון" שלנו חטף בגלל פיזור-הדעת שלו פסח שחור. את שני הסדרים הוא איכשהו העביר בייסורים אי-שם אצל איזה יהודי בזולדייבקה. אלא ש"סדר" הוא רק "סדר". מוצאי הסדר היו גורעים פי כמה. קודם כל, יש לו, כלומר לשלום-שכנא, אשה, אתה שומע או לא - איך אתאר לך אותה! לך יש אשה, לי יש אשה, לכולנו יש נשים, ואנחנו מכירים את הטעם, דהיינו הטעם של אשה... אני יכול רק לומר לך, האשה של שלום-שכנא היא אשה-אשה! היא תפסה אותו איפה שצריך. דווקא לא היו לה טענות אליו בגלל הסרט האדום והקוקארדה - זה לא! על זה היא וויתרה לו בינתיים. על כך היא כבר תתחשב איתו אחר-כך. טענות היו לה אליו בגלל המברק, ולא כל כך בדף אותו לזרוק כסף לקופת הרשות: כמו בגלל המלה "בזפרמן" ²⁵. איזה שד דחף אותו לזרוק כסף לקופת הרשות: "בזפרמן" ידו פאסקו דומויי? ובכלל איך יכול אדם חי להרשות לעצמו לומר "בזפרמן"?! לא עזרו לשלום-שכנא שום תירוצים והסברים. היא קברה אותו עמוק כמה שרק נכנס, ולא לגמרי בלי הצדקה: היא כל כך ציפתה!... אלא ש... לא כלום. הרי לכך היא אשה, כדי שתקבור את בעלה. אלא שכל זה הוא כאין וכאפס לעומת מה שהכינה לשלום-שכנא העיר, כלומר קאסרילוקה. מפני שעוד לפני שהוא הגיע הביתה בשני של חול המועד העיר כולה כבר ידעה, אתה שומע או לא, על המעשה ביארמה ובאדון בפוקד ובסרט האדום ובקוקארדה עם הוואשה בלאהורודייה של הקונדוקטור - כל דבר! למרות שהוא עצמו, כלומר שלום-שכנא, הכחיש מכל וכל, טען שכל זה המצאה של לצים, הלצים של קאסרילוקה, שאין להם מה לעשות, חסר להם, כנראה, כאב ראש. הוא איתר את הרכבת, הוא אומר, מפני שנתן קפיצה חצידה כדי להתבונן באחוזה עם יער. אבל מה לי אחוזה? מי לי יער? יום אתמול שאיננו! במותניים אחזו אצלנו מרוב צחוק! באצבעות הצביעו עליו! אחרים שאלו אותו איך זה המרגש, רב שלום-שכנא,

צו אים דער קאנדוקטאר, כאפט דעם טשעמאדאנדל ווידעראמאל און לאזט זיך גיין ווייטער, און שלום-שכנא נאך אים. "וואוהין פירט ער מיך?" - טראכט זיך שלום-שכנא און ברעכט זיך דעם קאפ אפן וואשע בלאהא-ראדיע און לאזט נישט אראפ קיין אויג בעת מעשה פונעם טשעמאדאנדל, - דאס איז בא אים בילכער. און אט זינען זיי שוין אין וואנאן ערשטע קלאס! דא שטעלט אוועק דער קאנדוקטאר דאס טשעמאדאנדל, נעמט זיך פאדקאזערקא, טוט זיך א ניג צו שלום-שכנא, שלום-שכנא צו אים, און ער, שלום-שכנא, הייסט עס, בלייבט אליין.

נעבליבן איינער אליין איבער א גאנצן וואנאן, הייבט אן שלום-שכנא ארומצוקוקן זיך, איר הארכט צי ניין, ווו ער איז אין דער וועלט; ער פארשטייט נישט, פארוואס עפעס פלוצעם אזא כבוד: וואנאן ערשטע קלאס... פאדקאזערקע... וואשע בלאהאראדיע!... נישט שוין-ישע איז דאס דערפאר, וואס ער האט דורכגעשלאגן אזא געשעפט, נעמאכט אז אימעניע?... וואלט ער דעם כבוד געהאט פון אייגענע, פון יידן הייסט עס, וואלט נאך געווען צו פארשטיין. אבער נויט! דער קאסיר! דער קאנדוקטאר! צי איז דאס נישט אינגאנצן א חלום?... און שלום-שכנא, איר הארכט צי ניין, טוט זיך א ריב דעם שטערן, כאפט א קוק פארבייגייענדיק אף זיך אין שפיגל - ס'איז אים פרחת נשמתו געווארן! ער האט דערוועג, איר הארכט צי ניין, דעם אדון בפוקד! ער האט נאכט דערקענט! "וואס ס'האט זיך מיר געחלומט די נאכט און יענע נאכט און א גאנץ יאר, זאל אויסגיין צו יארעמעס קאפ און צו זינע הענט און פיס! אז ערל קאן! מע זאגט אים אן צוואנציק מאל, און מע באצאלט אים, ער זאל אויפועקן צום פאיערד מיר, שלום-שכנא, גייט ער, א חלילה אים אין פנים, און וועט אויף דעם אדון בפוקד, און שלום-שכנא לאזט ער ליגן אף דער באנק! א קלאג איז צו דיין קאפ, שלום-שכנא, וועסט שוין, דאכט זיך, פסח האלטן אין זאלידעוועק היינטיקס יאר, נישט אינדערהיים!"... און נישט לאנג נעטראכט, כאפט ער, שלום-שכנא הייסט עס, דאס טשעמאדאנדל, איר הארכט צי ניין, און - פאון פון וואנאן ארויס צוריק אפן וואנאן, גלייך צו דער באנק, ווו שלום-שכנא ליגט, אויפועקן שלום-שכנא, ווארעם אקערשט ווי מע זעט נישט, קאן דער לאקאמאטיוו, חלילה, געבן א פייה און אנגיפן שלום-שכנא אין פסח אריין! און כך הוה: ווי נאך שלום-שכנא איז ארויסגעשפרייט, גען מיטן טשעמאדאנדל פון וואנאן ארויס, אזוי האט זיך געלאזט הערן, איר הארכט צי ניין, א פייה און נאך א פייה און הלך משה מרדכי - א גוטן טאג מיט דער קאפאטע!

— וואס ווייטער איז געווען, ווילט איר וויסן? - אזוי האט דער כתרילווקער יוד, וואס האנדלט מיט אבריעוקעס אויסגעלאזט זיין ספור המעשה מיט א שמייעלעלע און פאררייכערט א פריש פאפירעסל, דין ווי א שטרוי. - וואס ווייטער איז געווען, דאס איז שוין נישט וואוונשע. דער עיקר איז, וואס אונדזער "שלום-שכנא דריי ויד" האט איבער זיין צעטראגנטיק געהאט א וויסטן פסח, אויסגעריסן געווארן ביידע סדרים ערגעץ בא א יידן אין זאלידעוועק. נאך דער פסח, ווי דער פסח - דער נאך-פסח איז געווען א סך ערנער: ערשטנס, האט ער, שלום-שכנא הייסט עס, א ווייב, איר הארכט צי ניין, - ווי זאל איר אינד זי מעלדן? איר האט א ווייב, איר האבט א ווייב, מיר אלע האבן ווייבער און ווייסן דעם טעם, וואס הייסט א ווייב... איר קאן אינד נאך זאגן: א ראיעלע יידענע שלום-שכנא ווייב! זי האט זיך א נעם געגעבן צו אים גאנץ ראיעלע. זי האט צו אים נישט געהאט קיין טענות נישט דערפאר, וואס ער איז נישט געקומען אף יום-טום אהיים, און נישט פארן רויטן אקא-לעשאק מיט דער קאקארדע - ניין! דאס אלץ איז זי אים דערווייז מוחל; דערפאר וועט זי זיך שוין מיט אים שפעטער רעכענען; - א טענה צו אים האט זי געהאט נאך פאר דער דעפעש. און נישט אזוי פאר דער דעפעש, איר הארכט צי ניין, ווי פארן ווארט "בעזפרעמענגא". וועלכע גוטע יאר האט אים געטראגן, ער זאל רייד מאכן קאנוא: "בעז-פרעמענגא יעדו פאסקו דאמאי"? און בכלל ווי קאן א לעבעדיקער מענטש זאגן "בעזפרעמענגא"?... עס האט אים נישט געהאלפן קיין שום פארענטפערן זיך מיט קיין שום געבן צו פארשטיין. זי האט אים באגראבן וויפ'ל ס'איז אין אים אריין, און איז געווען נישט אינגאנצן אומגערעכט: יענע האט אזוי ארויסגעקוקט! נאך... נאךנישט. דערויף איז זי א ווייב, זי זאל באגראבן א מאן. ס'איז אבער אלעדיג בלאטע קעגן דעם, וואס ער, שלום-שכנא הייסט עס, האט געהאט פון דער שטאט, פון כתרילוועקע הייסט עס, ווארעם איידער שלום-שכנא איז נאך געקומען

דעם צווייטן טאג חול-המועד אהיים, האט שוין די גאנצע שטאט, איר הארכט צי ניין, געוויסט פון דער מעשה מיט יארעמען און מיטן אדון בפוקד און מיטן רויטן אקאלעשאק און מיט דער קאקארדע און מיטן קאנדוקטארס וואשע בלאהאראדיע - אלעדיג! - כאטש ער אליין, שלום-שכנא הייסט עס, האט געלייגט שטיין און ביין, געטענהט, אז דאס האבן לצים אויסגעטראכט, כתרילוועקער לצים; זיי האבן נישט וואס צו טאן, עס גייט זיי אפ קאפאלייטיק, אפנים? פארשפעטיקט האט ער איבער דעם, זאגט ער, וואס ער איז אפגעפארן אין א זייט אנקוקן א אימעניע מיט א וואלד. נאך ווער מיר אימעניע? וואס מיר וואלד? א נעכטיקער טאג! בא די זייטן האט מען זיך געהאלטן! מיט די פינגער האט מען אף אים געטייט! אנדערע האבן אים געפרעגט: "ווי האט איר זיך געפילט, רב-

שלוש-שכנא, אינעם היטל מיטן רויטן אַקאַלעשאַן און מיט דער קאַ-
 קאַרדע? אנדערע האָבן געוואַלט וויסן, צי ס'איז טאַקע אזוי גוט צי
 פאַרן ערשטע קלאַס, ווי די וועלט זאָגט? ... קינדער-קונדסים — די
 זינען אים נאָכגעלאָפֿן אַ גאַנצע כאַלאַסטרע פון הינזן, איר האַרנט צי
 ניין, און געשריגן: „וואַשע בלאַהאַראַדיע! וואַשע וויסאַקע בלאַהאַראַ-
 דיע!! וואַשע וויסאַקע וויסאַקע בלאַהאַראַדיע!!!“
 — איר שפּילט זיך מיט כתרי־עווקע?

כשהראש בתוך כובע עם סרט אדום וקוקארדה! אחרים רצו לדעת אם באמת
 הנסיעה במחלקה הראשונה היא כזה תענוג כמו שאומרים! הנערים הקונדסים –
 הם רצו אחריו בכנופייה שלמה, אתה שומע או לא, וצעקו: "וואַשע
 בלאַהורודייה! וואַשע וויסוקה²⁶ בלאהורודייה!! וואַשע וויסוקה-וויסוקה
 בלאהורודייה!!!"
 עם קאסרילוקה לא משחקים!

[1913]

געשריבן אין יאר 1913

¹ אנקדוטה הוא מושג המופיע כבמקור היידי של הסיפור כשהוא נושא מטען סמנטי מסויים: מעשיה קטנה ומבדחת שמספרים לשם בידור. אין פירושו של דבר שהאנקדוטה מבוססת תמיד על בדיה ספרותית ולא על מעשה שהיה; אבל גם כשהיא מבוססת על מעשה שהיה היא כבר עברה "עיבוד" ספרותי-ביצועי מסויים בפיהם של מספרי סיפורים ובדיחות, ובצורה זו התנתקה במידה זו או אחרת מן ה"אמת" שאותה מתיימר הסיפור לבטא.
² ראשי תיבות של רב, חזן, שמש; כינוי לשכר שמקבלים המשמשים בקודש על שירותים בחתונות ובשאר שמחות של מצווה. כאן הכוונה לשכר תיווך.

³ אני נוסע בלי ספק (או: בלי היסוס) הביתה לפסח (רוסית). יש לדייק בהבנת השימוש שעושה שלום-שכנא במלה "בזפרמנו"; זוהי מילה רוסית בלתי תיקנית. הצורה הנכונה שלה היא נִפְרָמְנו, שמשמעותה: בוודאי, ללא היסוס. החשיבות שבשיבוש אינה רק בכך שהוא מלמד על שליטתו הרופפת של שלום-שכנא בשפת המדינה, עניין בעל משמעות מרכזית בסיפור זה, אלא בכך שהוא נוקט למילית זו – בלי – משום שרצונו היה לומר משהו מעין "אני נוסע בלי נדר הביתה לפסח". אילו היה ניתן לו לשלוח את המברק ביידיש, השפה שבה הוא שולט, היה אומר בוודאי משהו מעין: איך פאַר בלי=נדר אהיים אף פסח. השימוש בשפה הרוסית הפך את כוונת דבריו על פיה. במקום לומר בלי נדר, שהיא לשון סיוג והתנניה, הוא אמר בלי ספק, בלי היסוס, שהיא לשון ביטחון וקביעה נחרצת. לכן, כפי שנראה, תהיה השפעה על המשך הסיפור. תפרוך המריבה בין שלום-שכנא לבין אשתו.
⁴ שם העיר נגור מזלודי – רשע; משהו מעין רישעתון.
⁵ החלפת רכבת (רוסית), המושג המקביל ל-connection באנגלית של ימינו.
⁶ לוח זמנים. כאן: לוח זמני הרכבות (רוסית בהגייה יידית).
⁷ איתכם – טוב; בלעדיכם – טוב יותר (אוקראינית).
⁸ הכפתור מייצג מדים ולכן – שררה. ברוסיה הצארית לבשה גם הפקידות הממשלתית מדים, ובכך נכנסה אף היא לקטיגוריה של הכפתור.
⁹ תג או קישוט, על הרוב בצורת פיף.
¹⁰ על פי "אדון, במוקדך אנוש לבקרים" – פיוט בסליחות של ערב יום הכיפורים. בדיבור היידי זהו כינוי לאדון בעל שררה ומטיל אימה, כמעט תמיד לא יהודי, ואף אמצעי לרמוז על נוכחותו של מפגע כזה בלשון שלא תהיה מובנת לו לעצמו.
¹¹ קצין משטרה מקומי.
¹² קצין מחוז
¹³ מפקח
¹⁴ נ"ו פורישקביץ' (1870-1920), ממייסדי "המאה השחורה" ומראשי סיעה אנטישמית בבית הנבחרים הרוסי-הצארי. יהודי הקיסרות הצארית הזכירו את שמו בשנאה ובפחד.
¹⁵ פסחא
¹⁶ "פסחא, יארמה, אתה מבין, הפסחא שלנו!"
¹⁷ הודעה (רוסית)
¹⁸ השם מלמד על רישעותו של הגוי שהופיע בחלומו של שלום-שכנא.
¹⁹ שתיכנס בד המארה, איוואן רחימאי (אוקראינית)
²⁰ הפסחא היהודי שלנו (אוקראינית).
²¹ איוואן רחימאי, בלום את הסוסים (אוקראינית).

²² "לאן אתה נוסע, הוד מעלתו?" (רוסית).

²³ כאן מחלקה שלישית? (א). (רוסית)

²⁴ המעבר מבלאהורודייה לבלאהורודייה הוא מעבר מן הרוסית לאוקראינית ומן המעמד הפקידותי של הקופאי למעמד השרת של הקונדוקטור.

²⁵ ראו למעלה הערה מס' 2.

²⁶ שיבוש של וויסוקייה – רם, נעלה (אוקראינית).

תרשים סינכרוני

